СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 193. Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 20. серпня, 1928. VOL. XXXVI. No. 193. Jersey City, N. J., Monday, August 20, 1928. THREE CENTS.

ВЕРЕСЕНЬ -- МІСЯЦЬ СИРОТИНЦЯ-ЗАХИСТУ У. Н. СОЮЗА.

КЕЛОГ В ДОРОЗІ ДО ПАРИЖА

ЇДЕ ПІДПИСУВАТИ СВОЄ МИРОВЕ ПРЕДЛОЖЕННЄ. НЕ ДАЄ НІЯКИХ ПОЯСНЕНЬ. НІХТО ЙОГО НЕ ПРОЩАЄ. ПРИБУЛИ ТІЛЬКИ ЧЛЕНИ ПРОТИМІЛІТАРИСТИЧНОЇ ЛІГИ, ЩО НОСИЛИ АФІШІ З НАПИСАМИ: ПРОЧ З АМЕРИКАНСЬКИМ ІМПЕРІЯЛІЗМОМ В НІКАРАҐВІ, ПРОЧ З ГУМБУҐОВИМ МИРОВИМ ПРЕДЛОЖЕННЄМ КЕЛОГА.

НЮ ЙОРК, 17. серпня. — З Вашінгтону прибув сюди секретар стейту Келог з жінкою і відїхав до Парижа на кораблі Іль де Франс. Келог прибув як звичайний подорожний. Ніхто його не супроводжав ні витав ні на зелізниці ні в пристані. Рівнож не давав він ніяких інформацій представникам преси, а тільки подав, що мирове предложення підпише 27. серпня, а по тім поїде відвідати Ірляндію разом з Ірляндським президентом Косґрейвом, котрий рівнож буде в Парижі.

Біля причалу, звідки мав відїхати Келог, демонструвала Всеамериканська Антимілітаристична Ліга. Демонстрантів було коло 200. Носили таблиці, на яких були написи, звернені проти американської політики в Нікараґві.

ДР. СТРАТОН ВІДПОВІДАЄ СМИТОВИ.

КАЖЕ, ЩО ВІН ГОТОВ СТАТИ ДО ДИСКУСІЇ КОЖДОЇ ХВИЛІ, А ЯК ВИЗИВАЮЧИЙ МАЄ ПРАВО ВИБОРУ МІСЦЯ ДИСКУСІЇ. КОЛИ СМИТ ВІДТЯГАЄТЬСЯ ВІД СЕГО, ТО ВІН НЕ Є НІЧИМ ІНШИМ, А ТІЛЬКИ БЛОФЕРОМ, ВЖИВАЮЧИМ ШТУЧОК ТАММАНІ, І БОЯГУЗОМ.

ҐРІНВУД ЛЕЙК, Ню Йорк, 17. серпня. — На категоричне домагання Смита, чи др. Сратон годиться на те, щоби повторити в своїй церкві закиди проти Смита та щоби Смит міг з того самого місця на це відповісти, др. Стратон відповів, що він готов повторити, але в тім місци, яке він сам вибере. А коли Смит з тим незгідний, то це звичайний викрут Смита, штучка, практикована через Таммані, це боягузтво.

125 ПЕРЕД СУДОМ ЗА АЛЬКОГОЛЬ.

САМІ МЕНАДЖЕРИ, ВЛАСНИКИ І ОБСЛУГА НІЧНИХ КЛЮБІВ. СУД ЖДЕ НА СВІДКІВ І ВІДКЛАДАЄ РОЗПРАВУ. СВІДКІВ ДЕРЖАТЬ В ТАЙНІ, БО ЦЕ САМІ ВИСОКІ РИБИ.

НЮ ЙОРК, 17. серпня. — Виявилося, що годі перевести розправу проти 125 власників і менаджерів 35 нічних нюйорських клюбів, обжалованих о незаконну продаж алькоголічних напитків, бо нема свідків. Всі вони на вакаціях в Канаді чи в Европі. Імена свідків держать в тайні, бо це самі богачі і нюйорська товариська „сметанка". Побоюються, чи вони взагалі схочуть свідчити.

ДОРАДЖУЮТЬ ЗЛОЖИТИ ОРУЖЯ.

АМЕРИКАНСЬКА ВІЙСЬКОВА КОМАНДА РОЗКИДАЄ ЛЕТЮЧКИ З АЕРОПЛЯНІВ, В ЯКИХ РАДИТЬ РЕВОЛЮЦІОНЕРАМ СКОРИСТАТИ З АМНЕСТІЇ, ПРИПИНИТИ БОРОТЬБУ І ВЕРТАТИ ДОМІВ.

МАНАҐВА, Нікараґва, 17. серпня.—З головної кватири корпусу маринарів Злучених Держав заряджено розкидку летючок, звернених до тих, що стоять по стороні Сандіна і ведуть боротьбу за повну незалежність Нікараґви. Летючки розкинено на тих землях, де перебувають збунтовані частини. В тих летючках читаємо таке:

Чи ви Нікараґванець чи Гондуранець, знайте, що рідна земля вас не прийме, як довго будете далі бунтуватися і жити в стані бандитизму. Самі ваші давні приятелі називали вас бандитами, а теперішні вас опускають, бо 1,100 піддалося. Їх помилувано і вони вже живуть спокійно разом зі своїми родинами. Тим, що не мішаються до ворохобні, живеться добре, а як вам? Скільки дістаєте грошей і чи ви ще далі думаєте, що боретеся за свободу? Складайте оружя і користайте з амнестії. Бо американські маринарі будуть тут стояти так довго, доки вас всіх не вигублять, або доки ви не піддаєтеся. Не вірте Сандінови. Приходіть до нас зараз, бо завтра може бути запізно.

НОВА ПОЧТОВА АЕРОПЛЯНОВА ЛІНІЯ.

ДОРОГА БУДЕ ЙТИ З ГЕДЛЕЙ ФІЛД (КОЛО НОВОЇ УКРАЇНИ) ЧЕРЕЗ ФИЛАДЕЛФІЮ ДО ШИКАҐА.

ФИЛАДЕЛФІЯ, Па., 17. серпня. — Почтовий уряд оголосив, що Филаделфія буде втягнена у воздушну аероплянову лінію, що получить Шикаґо з Филаделфією і Ню Йорком. Головна стація буде в Гедлей Філд, Ню Джерзі.

ВОЛШ ЗА СМИТОМ.

АЛЕ НЕ ГОДИТЬСЯ З НИМ В СПРАВІ ПРОГИБІЦІЇ.

ОЛБАНІ, 17. серпня. — Сенатор Волш з Монтани відвідав сегодня губернора Смита, з котрим мав сердечну розмову. Волш заявив кореспондентам, що він не годиться зі Смитом в прогибіційній справі, але він хоче бачити „усміх" в Білім Домі і вже тому є за Смитом.

ЇЛИ МЯСО З МАЛП.

НЮ ОРЛІНС, 17. серпня. — Університетська туленська наукова експедиція повернула з подорожі по Центральній Америці і Мексико. Др. Франс Баом, що був головою експедиції, подає, що їм приходилося їсти мясо малп, бо нічого іншого не було. Але в біді, то і воно смакувало.

ЗІ СВІТА

МОСКВА. — Як вже відомо, Москалі підняли затоплену московським кружляком англійську підводну лодку, яку відставили до Кронштаду. Тепер відкрито, що в лодці підчас катастрофи знаходилося 41 людей. Дістатися до середини покищо не можна, бо все страшенно заржавіло.

АТЕНИ. — Македонські бандити викрали жінку голяндського консуля, та самого консуля. Консуля пустили через пять годин полону, а за жінку вимагають великого викупу, загрожуючи в противному разі її убити. Це другий випадок на протязі останніх трох тижнів. Передтим бандити захопили депутата грецького парляменту і змусили заплатити собі 60,000 дол. ларів викупу.

ІРД, Голяндія. — Тут відкрився всесвітній конгрес адвокатів, перший за весь час існування земської кулі. Злучені Держави вислали на конгрес 8 визначних студентів та молодих адвокатів. Інчі краї Европи та Азії так само представлені досить солідно.

ПЕКІНҐ. — Азійський дослідник Андрю, який повернувся з експедиції по пустині Ґобі, каже, що Китайці жили перед 150,000 літами до нашої доби.

Після його твердження земля вже існує 6,000,000 років.

РІО ДЕ ЖАЙНЕРО. — Тіло італійського авіятора майора Карла Дельпрета, який помер учора в наслідок катастрофи 10 днів тому, виставлено для оглядин публики.

Місцева італійська кольонія не відходить від тіла.

В рідному місті загинувшого авіятора, Люка, прапори на державних установах напів спущені, і ціле місто в жалобі.

ЛОНДОН. — Англія звернулася з проханням до СССР, видати трупи догинувших на підводній лодці Л-55. В цій просьбі большевики стараються вбачати крок до полагодження відносин.

БУКАРЕШТ. — Тут отруїлося мороженим 60 студентів. Після анализи в мороженому найшли сліди отруї.

РЕЧІОНЕ, Італія. — Мусолінї рішив не відставати від коронованих осіб. Недавно бельгійська принцеса відбула перший лет аеропляном. Сьогодня доносять, що сини Мусолінї Бруно та Віторіо так само відбули перший лет, лише не самі, а з пільотом Чезаре Сандроні.

БІЛГОРОД. — Через страшну спеку з торів випали цвяхи і це потягло за собою залізничу катастрофу. Близько Буяновіца в Македонії потяг зійшов з треки. Притім було убитих 12, а ранених 60 пасажирів.

КИШИНІВ. — В Чернівцях заарештовано Ксеню Варлан, котра забила 7 своїх чоловіків. У її помешканню найдено 7 пар ух. Пояснити свій злочин убийниця відмовилася. Думають, що вона попросту божевільна.

ПАРИЖ. — Маршал Жофр дістав за 14 років перші вакації. Починаючи з першого дня війни, французький головнокомандуючий був занятий весь час військовими справами.

ЕПИСКОПА ЛОЙДА ГАНЬБЛЯТЬ В АНГЛІЇ.

„Чорч Таймс", головний орган англіканської церкви в Лондоні, пише 31. липня з нагоди листа епископа Лойда: „Ми читали з дійсним жалем циркуляр саскачеванського епископа, взиваючий до обмеження не-британської імміграції до Канади, де Преосвященний позволяє собі говорити про брудних, темних, смердячих чосником континенталів. Декана Інджа справедливо зганено за погірдливі вислови про французьких Канадійців, але се глузовання канадійського епископа є гірше. Він забуває, що він є слугою Того, що вмер за всіх людей: як за тих, що смердять чосником, так і за Англійців та Скотляндців".

КОНТРАБАНДА БРИЛЯНТІВ.

Поліція приарештувала в Варшаві 42 контрабандистів брилянтів у хвилині, коли робили виміну у великій золотничій фірмі „Діямант". Сконфісковано 970 каратів брилянтів вартости 700 тисяч долярів.

НАПАД НАД ГРАНИЦЕЮ.

6 узброєних бандитів напали на Василя Лаврика, господаря в Солинцях, на чесько-польськім кордоні й під загрозою револьверів ограбували 180 ам. дол., 70 зол. і футро.

1800 РОБІТНИКІВ БЕЗ ПРАЦІ.

Фабрика Познанського в Лодзі у відповідь на страйк робітників і потурбовання двох директорів замкнула на необмежений час фабрику. 1800 робітників залишилося без праці.

ДОПОВНЕННЯ ХАРКІВСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО МУЗЕЮ З ВСЕСОЮЗНОГО ДЕРЖАВНОГО ФОНДУ.

Заступник директора Харківського Державного Художнього Музею Порай-Кошиць, що перебуває нині в Москві за дорученням НКО в справі поповнення Харківського Художнього Музею з музеїв Ленінграду та Москви, сповіщає Укрнаку про те, що зроблено в цій справі.

Ниві вже одержано дозвіл на вилучення з державного фонду Ленінграду 15 картин великого художнього значіння.

Щодо московських музеїв то Третяковська галерія та Музей Мистецтва також вилучили значну кількість картин великих майстрів.

Після того як зложиться відповідні акти, всі ці твори мистецтва відішлеться до Харківського Державного Музею Мистецтв.

ВЛАСНОЮ ЖІНКОЮ СПЛАТИВ ВЕКСЕЛЬ.

Добри Вінаров, селянин з Ґорен Ніфлин в Болгарії, мав гарну, але сварливу жінку. Вінаров був винен сусідови 4000 левів. Тому, що не мав грошей на викуплення векселя, звернувся до вірителя, щоб продовжив йому вексель. На се вчув, що Мірчов любить його жінку і готов подарувати йому довг та доплатити ще 6000 левів, коли згодиться відступити її йому на власність. Вінаров, який мав досить сварок із жінкою, згодився на сю трансакцію без надуми. Ще того самого дня жінка Вінарова перейшла до хати Мірчова. Оба селяне були зі свого інтересу дуже задоволені, але не надовго. Поліція дізналася про оригінальну трансакцію і арештувала обох контрагентів.

КОНСУЛЬТАЦІЯ ЗАОЧНОЇ ОСВІТИ.

Наркомос влаштовує по всій Україні консультаційні пункти заочної робітничої освіти. Ці пункти по містах перебуватимуть при робітничих клюбах, бібліотеках та „Червоних Кутках" значних підприємств, а на селі при сельбудах, хатах-читальнях та бібліотеках. Керовництво консультаційними пунктами покладено на місцеві політосвіти.

КОЛЬПОРТАЖА ПОРНОГРАФІЇ.

В Бидгощі (Польща) арештовано П. Яха, кольпортера порнографічних карток. Цей панок одержував кількаcот заграничних листів тиждево, що власне звернуло на нього увагу поліції. За один тиждень вплинуло під його адресою кілька тисяч золотих і 100 замовлень на порнографічні картки й брошури. Як мав своїх агентів, які поширювали порнографічну літературу по більших містечках, і матеріяльно знаменито стояв.

ЗГОРІЛА ЦЕРКВА.

Дня 21. липня над Маґером шаліла буря. Біля півночі ударив грім у новозбудовану церкву, яка цілком згоріла. Шкода виносить 100 тисяч золотих.

ВЖЕ ЗАЧИНАЮТЬСЯ МОРОЗИ.

В ночи з 2. на 3. серпня було в околиці Юніті, Саск., три степені морозу, однакож мороз не зробив ще ніякої шкоди.

НАКАЗ ОДРІЗУВАТИ КОСИ В КИТАЮ.

Національний уряд в Китаю видав розпорядження, що велить Китайцям - чоловікам стригти коси.

ВІЙНА МІЖ МАНДЖУРІЄЮ І СССР.

ЧЕРВОНА МОНГОЛІЯ ОГОЛОШУЄ ВІЙНУ МАНДЖУРІЇ. МОНГОЛЬСЬКА КАВАЛЕРІЯ ВДЕРЛАСЯ НА ТЕРИТОРІЮ МАНДЖУРІЇ. УБИТО 8 КИТАЙСЬКИХ ЖОВНІРІВ. СПОЛУЧЕННЯ ПО СХІДНО-КИТАЙСЬКІЙ ЗАЛІЗНИЦІ ПЕРЕРВАНІ.

ПЕКІНҐ, 17. серпня. — Кавалерія незалежної совєтської Монголії вдерлася на територію Манджурії, знищивши по дорозі телеграф та східно-китайську залізницю. Чужинці з незахоплених монгольськими большевиками районів відїжджають у глибину Китаю, тіж, що осталися, не подають за себе вістки через брак комунікації. Китайський уряд вислав уже піхоту, кавалерію та панцирники на зустріч червоним Монголам.

Монгольськими відділами командує генерал Суяковський, Москаль, поставлений большевиками як інструктор монгольської армії.

Конфлікт, який привів до війни, виник ізза провінції Барга, яку Монголія вимагала прилучити до себе, а відірвати від Манджурії. Колиж Манджурія відмовилася, Монголія оголосила провінції Барга війну. Як монгольську армію, так і весь уряд московські большевики тримають у своїх руках. Війну цю вважають звереною проти Японії. Мета війни — викликати заворушення на Далекому Сході і не допустити чужинців заключити з Китайцями договорів.

АРЕШТ ФРАНЦУСЬКИХ ШПІОНІВ.

АРЕШТОВАНІ НАЛЕЖАЛИ ДО ТАЙНОЇ ФРАНЦУСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ.

БЕРЛІН, 17. серпня. — Німецька поліція арештувала агентів Сюріте Женераль (Тайна Французька Поліція), котрі займалися комерційним шпигунством. Робота шпіонів полягала в крадіжі торговельних секретів, які відносяться до стального тросту, і орудувала на окупованій території в районі тяжкої німецької індустрії.

Кельнська газета каже, що банда працювала по наказу та директивах Парижа і викрадала документи не тільки на окупованій території, але по всій країні.

ХОРВАТІЯ ТУРБУЄ СЕРБІВ.

ВОРОХОБНЯ ПРОТИ НЕТУНСЬКОГО ДОГОВОРУ НЕ СТИХАЄ. ІТАЛІЙЦІ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ ХОРВАТСЬКИХ ДЕМОНСТРАЦІЙ У СПАЛЯТО ТА ІНЧИХ МІСТАХ.

БІЛГОРОД, 17. серпня. — В Спаліто, Себеніко та багатьох інчих невеличких містах Дальматії антиіталійські демонстрації не припиняються.

Поліція та жандармерія суворо придушують прояви невдоволення Хорватів. З Білгороду наказано як найгостріше розбивати всякі демонстрації.

Мимо того югославянський уряд занепокоєний ворохобнею.

Італія заявила протест проти хорватських демонстрацій, підчас яких ранено італійського консуля, що був у каварні. Італія вимагає офіційного перепрошення.

НЕВДОВОЛЕННЯ АНГЛІЇ АМЕРИКОЮ.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ЗАПРОПОНУВАЛИ ЕҐИПТОВИ ДОГОВІР ПРО АРБІТРАЖ.

ЛОНДОН, 17. серпня. — Англійський уряд невдоволений захованням Злучених Держав супроти Еґипту, бо коли Америка говорила про недоторканість доктрини Монро, Англія таксамо підкреслила, що має такі володіння, де не хоче бачити втручання чужих. Тепер же Англія в пропозиції Еґиптови бачить втручання у її внутрішні справи. Ще недавно Англійці розігнали в Еґипті парлямент, який виявив націоналістичний ухил. Договір про орбітраж санкціонує самостійність Еґипту. Англія не буде піднімати цього питання, але це у всякім разі охолодить відношення між Англією й Америкою.

ЛАТВІЯ ТА ЕСПАНІЯ ПРИЛУЧАЮТЬСЯ ДО ПАКТУ КЕЛОГА

РИГА, 17. серпня. — Латвійський та еспанський міністри закордонних справ після наради вирішили прилучитися до пакту Келога. Обидві держави підпишуть противоєнну угоду після підписання великих держав.

ПЕРСІЯ НА ШЛЯХУ РОЗКРІПОЩЕННЯ ЖІНКИ.

БЕҐРАГ, Ірак, 17. серпня. — Реформа Кемаль-баші, звільнення жінки з вікового рабства, не лишилася самотною на Близькому Сході.

Персія таксамо готовиться до переведення еманципації жінки, хоч уряд зустрічає великий опір серед духовенства та прихильників гарему. В скорім часі має відбутися в Теґерані спеціяльна жіноча конференція.

АЛЬБАНІЯ НА ПЕРЕДОДНІ МОНАРХІЇ.

ЛОНДОН, 17. серпня. — Сюди доносять, що альбанський уряд віднїс перемогу над конституційним зібранням, яке заяве було переглядом конституції. В наслідок цієї перемоги президент альбанської републики Ахмед Зогу має бути коронований на короля Альбанії.

ГРЕЦЬКІ БАНДИТИ ВИМАГАЮТЬ ВИКУПУ ЗА ВКРАДЕНУ ЖІНКУ.

АТЕНИ, 17. серпня. — Грецькі бандити вкрали румунську жінку, за яку домагаються викупу в сумі пів міліона драхм (62,000 долярів). Це вже третій випадок за останні кілька тижнів.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПО ДЖЕНТЕЛЬМЕНСЬКИ

Між републиканською і демократичною партіями ведеться тепер боротьба в справі вибору президента. Це боротьба о владу в державі. Найкращі політичні уми цеї великої країни втягнені в ту боротьбу. А як вона велика, видно по видатках на виборчу кампанію, які будуть виносити звиш $7,000,000. Вже той поважний фінансовий видаток говорить найкраще про те, як великий пущено в рух виборчий апарат та як велике мусить істнувати напруження між обома партіями. Тому нема дива, коли така боротьба переходить часами певні границі етики, коли розгорячковані кандидати чи їхні агітатори тратять рівновагу і обсипують свого противника невинно ріжними закидами аморальности, неетичности і т. п.

Приглядаючись теперішній боротьбі, треба признати, що вона ведеться на загал гідно і з повагою. Оба кандидати на президентів, себто Смит і Гувер, уникають старанно всяких особистих натяків, а рівнож проводи обох партій намагаються не допускати ніяких наклепів на особи кандидатів. І так, коли відомий редактор з Кензас Сиper Гвайт переслав телеграму з Европи, в якій підніс, що він вважає далі Смита оборонцем салунів, а пресове бюро републиканської партії це переповіло, провід партії сейчас уважав за відповідне заявити, що републиканська партія не має нічого спільного з тою заявою Гвайта та що та його заява появилася в бюлетині партії тільки через недогляд. Колиж знова перед трома днями помер в Ню Йорку нагло Джордж К. Моррис, президент Нюйорського Стейтового Републиканського Комітету і головний аранжер кампанії проти Смита в нюйорськім стейті, ґовернор Смит поспішив один з перших надіслати кондоленційну телеґраму, в якій висказує свій жаль з приводу смерти свого політичного противника, котрого уважав мимо ріжниць політичних поглядів своїм особистим приятелем і котрого втрату відчуває американський нарід болючо без огляду на те, до якої хто партії належить. А мейор Ню Йорку Вокер підніс, що покійного загально шанують, бо він не тільки в приватному життю, але й у політиці був джетельменом.

Розуміється, що підчас виборчої кампанії трапляються і такі випадки, як от напад пастора д-ра Стратона на ґоверкора Смита, в якім він назвав Смита найбільшим ворогом американського проґресу. Та ми бачимо, що загал такі напади осуджує і вони більше шкодять тому, хто такими закидами воює, як тому, проти кого вони звернені.

Як бачимо, люде хочуть бути і в політиці людьми чести і джентельменами, а не зашкодило би і Українцям взяти собі з цього примір.

УКРАЇНСЬКІ РЕВОЛЮЦІОНЕРИ ПЕРЕД НАГЛИМ СУДОМ

НАПАЛИ НА ПОЧТУ ПРИ ВУЛ. ГЛИБОКІЙ У ЛЬВОВІ, ЩОБИ В ТОЙ СПОСІБ РОЗДОБУТИ ГРОШІ НА ЦІЛИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

(Докінчення).

Евген Качмарський.

Предс.: Вас арештували?

Обв.: 4. липня.

П. До участи в нападі на почту признаєтеся?

О.: Так.

П.: Розкажіть нам, як до цього прийшло.

О.: Місяць перед нападом прийшов до мене якийсь невідомий пан і витягнув мене на прохід. Я пішов. По дорозі радив мені, щоби я вступив до Української Військової Орґанізації. Я зразу не хотів.

П.: Чому ви не хотіли?

О.: Я боявся. Але той пан сказав мені подумати над тою справою. За яких два тижні він прийшов у друге. Передумавши справу, та захопившись метою орґанізації, про яку він говорив, я заявив йому, що хочу стати членом Української Військової Орґанізації. Тоді він сказав мені, що є одна робота, що він дасть мені в тій роботі доручення і як я його як слід виконаю, мене приймуть в члени орґанізації. Я на все погодився. Тоді той пан сказав мені про напад на почту і доручив мені надати пакунок. Я дістав від нього пакунок, револьвер, ґумовий плащ і чорні окуляри.

П.: То ви до Української Військової Орґанізації не належали?

О.: Ні. Я мав тільки вступити по виконанню доручення.

П.: Що ви мали виконати?

О.: Я мав надати пакунок. Після того я мав станути біля дверей, щоби ніхто не увійшов. Я так зробив. Купив фрахт...

П.: Який фрахт, на пакунок?

О.: Так.

П.: То ви щойно там купували фрахт і там його виповнювали, згідно з адресою на пакунку?

О.: Так.

П.: А до кого то був пакунок?

О.: Не памятаю.

П.: До Люблина?

О.: Так, до Люблина.

П.: Що ж дальше?

О.: Я купив фрахт, виповнив його і хотів надати. При цьому виникла суперечка з возним, бо на пакунку була подана вартість, а він казав, що як на вартісний пакунок, то він погано запакований.

П.: Але приняв пакунок?

О.: Я мусів зчеркнути вартість. Як тільки я надав пакунок, вийшов до дверей. Тоді зараз таки почув крик і почав втікати.

П.: Ви котрий втікали?

О.: Перший.

П.: Через оба подвіря?

О.: Так. Я скочив на паркан, він завалився й я втік.

П.: А, то ви завалили паркан.

О.: Так.

Предс.: Ви коли прийшли на почту?

Обв.: Коло три на шесту.

П.: А хто входив, крім вас?

О.: Я не знаю.

П.: А той, що давав вам пакунок, був на почті?

О.: Я не бачив.

П.: Що ви зробили, як перебігли подвіря?

О.: Вибіг на вул. Снядецьких і скочив до авта.

Предс.: Чи ви зауважили, хто був в авті?

Обв.: Так. Я зауважив Ординця, Мироша і двох незнаних мені по назвиську.

П.: Куди їхало авто?

О.: Вулицею Потоцького.

П.: Чи вискакував хто з нього?

О.: Так. На розі Шимоновичів вискочив один високий, в половині Шимоновичів низький, а на розі Садівницької Ординець.

П.: Ті, що вискакували, лишали в авті револьвери?

О.: Так.

П.: Кому вони їх лишали, хто їх мав потім забрати?

О.: Мав забрати той, що буде висідати останній.

П.: А ви їхали до кінця?

О.: Так.

П.: Що ж дальше сталося?

О.: Коло Батарівки ми з Мирошем висіли з авта і забрали револьвери до кишені. Було дуже невигідно їх так нести й я вступив до одної товаришки й позичив торбу.

П.: Як називається ця товаришка?

О.: Павзанюківна. Ми зложили револьвери в ту течку...

П.: І що ви хотіли з ними зробити?

О.: Сховати в безпечне місце. Тоді я зауважив свойого брата на шкарпі з одною панною.

П.: Романа?

О.: Так. Я віддав йому револьвери й він пішов з Мирошем, а я вернувся з тою панною, що пішла з ним до Павзанюків. Потім пішов до читальні на Богданівці.

П.: Чи товаришив вам ще хто тоді, як ви ходили в тим незнайомим паном?

О.: Ні.

П.: А коли він сказав вам про напад?

О.: Підчас другої стрічі.

Прок.: Чи в день перед нападом на почту ви говорили з Ординцем?

О.: Так, я стрічався з ним в Соколі, але ми не говорили про те, бо я не знав, чи він буде брати участь.

Прок.: Чи то вам мали лишити револьвери ті, що вискакували з авта?

О.: Ні, мали лишити тому, що мав їхати до кінця. Якби я був мусів вискочити швидче, то я мав лишити всі річі в авті.

Прок.: Чи як ви були при дверях, то ви бачили Плахтину?

О.: Не бачив.

Прок.: А серед утікаючих?

О.: Серед утікаючих я не бачив нікого, бо я був напереді.

Прок.: Хто заложив колодку?

О.: Не знаю.

Прок.: Ви мали маску?

О.: Ні.

Прок.: Для чого ви це виконали?

О.: Я дістав такий наказ.

Прок.: Ви ж не належали до орґанізації.

О.: Але я хотів вступити, а це була умова.

Суддя Анґельскі: Ви не були членом орґанізації?

О.: Ні.

Суд.: А чомуж ви говорите про наказ?

О.: Я хотів вступити до орґанізації.

Суд.: Чи ви знали, що в тій орґанізації складається присягу?

О.: Так.

Суд.: А того пана, що вас закликав до орґанізації, ви знали?

О.: Ні.

Суд.: А по чім ви пізнали, що той чоловік є з орґанізації?

О.: Я мав дані.

Суд.: Я хотів би ті дані знати.

О.: Не можу сказати.

Суд.: А так. (до протоколянта) Прошу то занотувати. (до Качмарського) Яке завдання ви мали в часі нападу?

О.: Я мав надати пачку, а потім вийти. Мій вихід мав бути знаком для других, що мали тоді увійти. Після того я мав пильнувати дверей, щоб ніхто не увійшов.

Суд.: Якби хто був хотів увійти, то ви мали не пустити?

О.: Так.

Суд.: Якто не пустити? Чим? Револьвером? Ви мали стріляти, чи як?

О.: Ні, ми мали наказ не стріляти.

Суд.: А якже? А якби був хтось прийшов і вдерся, то що було би?

О.: Був би ввійшов.

Суд.: Ага, був би ввійшов. А на що ви мали револьвери, щоб уживати їх в разі погоні?

О.: Так.

Суд.: Якби поліція гнала?

О.: Так.

Предсідник: Чи ви бачили Плахтину в часі нападу?

Обв.: Не памятаю.

Суддя Бендашевскі: Чи ви пізнали когонебудь з тих, що увійшли до середини?

О.: Ні.

Прокуратор: Ви ходите до школи?

О.: Вчуся приватно.

Прок.: Де ви зійшлися з братом?

О.: На Кульпарківській вулиці, на залізничім шкарпі.

Прок.: Де ви тримали револьвери?

О.: В кишені. Але це було невигідно й ми вступили до Павзанюків, позичили течку і зложили до неї револьвери.

Прок.: Що ви хотіли з ними зробити?

Обв.: Сховати. Зразу хотіли ми сховати в житі, але як я побачив брата, віддав йому течку з револьверами.

Прок.: То ви мали наказ сховати револьвери?

О.: Ні, мав наказ сховати револьвери той, що буде їхати до кінця.

Прок.: Де мав сховати?

О.: Де йому буде найвигідніше.

Прок.: А де ваш брат сховав ті револьвери?

О.: Не знаю.

Прок.: А потім ви не довідувалися?

О.: Ні.

Прок.: Якто? Та ж їх треба було комусь віддати.

О.: Якби було треба віддати, то я був би тоді довідався.

Др. Старосольський просить предсідника про відчитання зізнань Качмарського відносно револьвера. Предсідник відчитує те місце, в якому сказано, що Качмарський мав револьвер, але його не витягав.

Др. Старосольський до Качмарського: Чому ви не ходите до школи?

Качмарський: Я виступив тому, бо не мав грошей на оплату.

Іван Плахтина.

Предс.: Коли вас арештували?

О.: 4-го липня о год. 4-тій рано.

П.: Почуваєтеся до вини, брали ви участь в нападі?

О.: Так. Я виконав наказ Української Військової Орґанізації.

П.: Як ви той наказ дістали?

О.: Незнаний мені близче командант, член Української Військової Орґанізації, повідомив мене місяць до того, що третього липня відбудеться напад на почту.

П.: Ви того пана не знали зовсім?

О.: Знав лишень з видження.

П.: Яке він вам дав доручення?

О.: Сказав мені, що маю бути о год. 6-тій на почті в почекальні й як люде вийдуть, маю стероризувати возного й станути коло нього.

П.: Чи ви знали, хто має бути ще, крім вас?

О.: Знав, що будуть другі, але хто має бути, я не знав.

П.: Чи той — як ви його називаєте — командант дав вам револьвер?

О.: Ні. Кожний член Української Військової Орґанізації має револьвер у себе.

П.: На поліції ви зізнали, що дістали револьвер від Ординця.

О.: Я зізнав це під примусом.

П.: Ви сказали, що Ординець дав вам револьвер і інструкції.

О.: Ні.

П.: Що ви зробили на почті?

О.: На почті було ще кількох інтересантів. Як вони вийшли, я побачив, що чоловік, який надавав пакунок, стероризував возного, який стояв з піднесеними руками, обернений до стіни. Я витягнув револьвер і станув коло возного, а згаданий чоловік пішов до другої кімнати. Вчинився крик, всі збіглися коло дверей і почали втікати. Я втік також. До авта не всів, а пішов до трамваєвого перестанку.

П.: А хто всів до авта?

О.: Не знаю.

П.: Кого знаєте з обвинувачених?

О.: Нікого, крім Скіцького, бо то мій товариш.

П.: На поліції ви не признались, що належите до Української Військової Орґанізації?

О.: Ні, я боявся, щоб мене за те більше не тягали.

Предсідник читає собі зізнання Плахтини, зложені на поліції.

П.: На поліції ви зложили инакші зізнання.

О.: Я все те видумав.

П.: Чи ваш револьвер був набитий?

О.: Так, був набитий, але не був зарелетований.

Прокуратор: Чому ви відкликали свої зізнання у слідчого судді?

О.: Я думав, що тим звільнюся.

Суддя Анґельскі: Не хочу воювати з вами за те, що кожний член Української Військової Орґанізації має револьвер. Я мігби вам доказати з ріжних актів, що так не є. Револьвери дають, як має бути напад. Скажіть мені, в якій цілі члени УВО мають тепер револьвери?

О.: Прошу мене звільнити від того питання.

Суд.: А так, бачите!... Що ви зробили, як прийшли на почту?

О.: Купив переказ. Виповнив переказ. Як всі люде вийшли, возний замкнув двері. Товариш стероризував возного й той тримав руки до гори.

Суд.: Хто стероризував возного? Качмарський?

О.: (дивиться на Качмарського) Ні, то не він.

Суд.: Та тепер нема що на нього дивитися. То він був, чи не він?

О.: Не памятаю, чи возного стероризував той, що надавав пакунок.

Суддя Дворжак: Чи той, що надавав пакунок, мав окуляри?

О.: Мав окуляри в темній оправі.

Прокуратор: А ви мали окуляри?

О.: Ні.

Прок.: А хто брався до каси?

О.: Я не знаю.

Прок.: А то ви бралися.

О.: Ні.

Др. Стронціцький: Ви належали до Української Військо-

В. Кедровський.

1917 РІК.

(185)

III.

Димісія С. Петлюри. — Несподівано М. Порш стає військовим міністром. — М. Порш і орґанізація армії. — Капканівське „верховнокомандування". — Військова нарада критикує діяльність Ю. Капкана. — Большевики розвивають успіхи в наступі. — М. Порш нищить рештки української армії. — Загибель українських ешалонів, що йшли на Україну. — Французька пропозиція. — Останнє побачення з полковником Пелісе.

17. грудня. Здається С. Петлюра подається до димісії. Сьогодня в Секретарстві його нема. З фронтів нічого нового не чути. Большевики скріпляються.

18. грудня. Учора й сьогодня всіми справами Секретарства довелось відати мені, бо С. Петлюри не було. Він, здається, подав заяву про свою димісію. Я в Ц. К. партії поставив категоричне домагання скоршого призначення нового секретаря. Я ставлю кандидатом М. Шинкаря, О. Жуковського і лише в крайньому разі О. Цилькевича, або В. Павленка. М. Шаповал веде агітацію, щоби йому дали теку секретаря Військових Справ, для чого раніше авансував сам себе з підпоручника в капітани. Вже деськільки днів, як ходить в погонах капітана. Здається, є його конкурент М. Ковалевський, прізвище якого дескільки разів промайнуло як кандидата на військового секретаря. Я сам і в імени всіх військових виступаю катеґорично проти цих двох кандидатур, як нікудишних у військових справах.

19. грудня. Петлюра подався до димісії. Цілком несподівано доручено керувати Секретарством М. Поршові. Ґенерал Кірей призначений Секретаріятом головою верховної комісії по охороні ладу на Україні.

Важко коротко схарактеризувати ті складні причини, що привели до димісії С. Петлюру, але все таки вважаю потрібним дескільки слів про них сказати.

Ще з першого військового зїзду була досить сильна опозиція серед членів зїзду проти висування С. Петлюри, як невійськової людини, на чоло військової справи. Але тоді спільними зусиллями тих, що вже захопили в центрі керму українським національним рухом, особливо однопартійників С. Петлюри соціял-демократів, було проведено його в члени президії зїзду. Тут С. Петлюра виявив кольосальний орґанізаційний хист, силу свого слова й велитенську ширину державного розуму.

Будучи великим промовцем, що в часи революції найбільше цінилося масами, вміючи схопити настрій зборів і, так би мовити, відшукати живі їх струни, С. Петлюра швидко здобув собі довіря, любов і авторитет серед військових мас і став їх вождом.

Між тим час ішов. Наставала потреба вести ті маси за собою, орґанізувати їх, забирати в свої руки, виводячи їх на широкий ясно окреслений шлях творчої праці. Треба було масами вже управляти, вести їх в напрямкові ними не передбаченому, в напрямкові, що иноді не йде на зустріч їх бажанням, їх революційного свавільства, я сказавби, а що вимагає певного обмеження їхніх жадань, певного стримання їхнього „хочу". Настали часи, коли від українських військових мас треба було вимагати певного обовязку й замісць їхніх необмежених „революційних прав" ставити все тісніші їм рямки та зміцнювати їх обовязки. Це вже вимагало самопожертви від цих мас, яку вони моглиб взяти на себе лише тоді, колиб їм ясно, виразно була ціль і конечна необхідність такої самопожертви. А між тим проводарі українського національного руху цього масам не дали, путаючися в розпливчатих загально-революційних кличах. Вони не ставили основної цілі істнування армії-держави, С. Петлюра, який, звичайно, не є одиноким відповідаючим за військову політику, бо не міг проводити її різко проти загальної політики Ц. Ради, в ширших колах війська та їх військових провідників фактично здавався одиноким відповідаючим за політику українських військових справ.

Українізація армії, що не привела до створення національної армії, а між тим забрала богато жертв від Українців-військових для збереження загального російського фронту проти осередніх держав, для піддержання престіжу „рускої армії", нарешті викликала гостру критику, а подекуди й обурення в українських національних колах. Це старалися використати ріжні партійні, ідеольоґічні та особисті вороги С. Петлюри. Частина з них завидувала „лаврам" його та сама хотіла стати на місце С. Петлюри, як Микита Шаповал, Ю. Капкан та инші. Своїж партійні товариші соціял-демократи, як В. Винниченко, М. Порш, М. Ткаченко та инші, боялися „реакційности" С. Петлюри та його „отаманування". Вони боялися армії, як чорт ладану, а між тим бажали захопити її в свої руки, щоби поставити її на службу їх партійним інтересам.

Між тим С. Петлюра, поволі ставлючи все вище й виразніше справу державности України понад партіями, гуртками та особистими інтересами, чимраз все більше виходив зпід впливу своєї партії та гуртка заправил в Центральній Раді на чолі з М. Грушевським. Тому й та реальна сила — військо, якою вони хотіли безапеляційно кермувати та тримати її на службі виключно своїх партійно-гуртко-вих інтересів, теж вже стояла, разом з С. Петлюрою, на шляху до повної сепарації від них. Це основна причина походу політиканів-інтриґанів та „колюар" проти С. Петлюри.

На инших причинах не стану зупинятися, бо для проповідників, під час найтяжчої боротьби, пацифізму й непотреби армії, вони були лише зовнішньою покришкою, лише пристойним приводом „убрати мілітариста" С. Петлюру.

Цим бажанням тримати армію в своїх руках і пояснюється те, що на місце С. Петлюри був призначений ґенеральним секретарем соц.-дем. М. Порш. Він був не тільки зовсім не військовим, а навіть ніколи близько не стояв біля військових справ, орґанізацій чи військового руху. Особливим орґанізаційним хистом М. Порш раніше також не відзначився, а навпаки, доказом противного був хаос і неорґанізованість в його секретарстві харчових справ, що відбивалося неґативно й на харчуванні української армії. Було в нього лише те, що він циніч-ний у своїй „політичній" боротьбі, не спинявся перед жадними засобами, включно до брехні, передержок і т. д., на що С. Петлюра ніколи не йшов. Зручний промовець М. Порш всю силу свою розуму й слова завжди направляв лише для політичних інтриґ, для досягнення й задоволення аморально-політичних примх свого нечесного політичного „я".

(Далі буде).

вої Організації. Чи ви складали присягу? На що?

О.: Що не зраджу.

Др. Стронц.: А якби зрадили?

О.: Мене чекала кулька в лоб.

Др. Стронціцький розпитує дальше про подробиці нападу.

Др. Старосольський: Ви знали Качмарського?

О.: Так.

Др. Старос.: Як довго?

О.: Півтора року.

Евген Скіцький.

Арештований 4-го липня. Почувається до вини. Брав участь в нападі. Наказала йому це Українська Військова Організація через свого команданта, якого він близче не знає.

П.: Звідки ви знали, що він був членом Української Військової Організації?

О.: Не можу цього сказати.

П.: Але ви були членом організації.

О.: Так.

П.: Присягу складали?

О.: Так.

П.: Який ви дістали наказ?

О.: Я мав спровадити авто.

П.: На котру годину?

О.: На шесту годину.

П.: Чи вам сказали, яке авто, чи якенебудь?

О.: Я мав нумер авта 115. Шофер трохи спізнився, а як приїхав, я всів і ми поїхали. Ми затрималися на Кляйнівській вулиці, бо було ще за скоро. Стояли десять минут. Три чверти на шесту ми приїхали на вул. Снядецьких і стали під ч. 6-тим. Я висів, перейшов на другий бік і проходжувався. Я мав наказ, щоб мотор був увесь час в русі. Шофер був пару разів задержав мотор, але я звернув йому увагу і він знову пустив в рух.

П.. Чи за той час шофер говорив з ким небудь?

О.: Говорив з шофером другого авта.

П.: Як довго шофер мав чекати?

О.: Мав чекати аж доки не вийдуть зпід ч. 4-го люде, що мають всісти до авта.

П.: Чи ви знали про напад?

О.: Ні, я мав тільки спровадити авто.

П.: Що сталося дальше?

О.: Пять минут по шестій випало 4-ох або пятьох людей, які всіли до авта. Я пішов вулицею Ленартовича до дому.

П.: Чи ви знаєте Плахтину?

О.: Так.

П.: Чи бачили ви його між учасниками?

О.: Ні.

П.: А револьвер ви мали?

О.: Так. Але я не брав його з собою, бо боявся, що як мене зловлять, то знайдуть в мене, а я не мав дозволу носити оружжя. Я сховав його в печі.

Предсідник провірює зізнання Скіцького, зложені на поліції.

Суддя Анґельскі: Який командант дав вам наказ?

О.: Не можу того сказати, бо то тайна.

Суд.: Який то був командант: вищий чи низчий?

О.: Не знаю.

Суд.: Як ви знали, що той чоловік може давати вам накази?

О.: Бо то був той чоловік, що втягнув мене до організації і давав мені накази.

Суд.: Отже бачите, що це був ваш безпосередний командант. А чи тим командантом не був Ортинець?

О.: Ні.

Суд.: Як то було з тим автом?

О.: Я прийшов на вулицю Фредра і чекав ще на авто. Як воно надїхало, я побачив ч. 115 і пізнав Штокала. Він сказав, що зараз їде.

Суд.: А як ви приїхали вже на вул. Снядецьких, то шофер мав чекати й тримати мотор під газом. А як він знав, коли має їхати? Чи ви описували тих людей, що мали всісти?

О.: Ні, не описував.

Суд.: А як?

О.: Як сказав, що мають всісти люде, які вийдуть зпід числа 4-го.

Суддя Бендашевскі: А. Ординець тут ні при чому?

О.: Ні.

Суд.: А Ординець казав, що він там мав бути.

О.: Не знаю того, що Ординець сказав.

Др. Глуш.: Ви сказали на поліції, що маєте пильнувати, щоби авто було під газом і щоби „хто до нього не всів". Що то значить?

О.: Щоби не всів ніхто чужий.

Др. Глушк.: А тут ви сказали, що ви мали пильнувати, щоби шофер не відїхав. Що то значить?

О.: Щоби шофер сам з страху чи чого не втік.

Др. Волош.: Ви зізнали, що почуваєтеся до вини? До чого?

О.: Що сповнив наказ.

Др. Волош: Чи в тім наказі є щось злого?

О.: Ні.

Др. Волош.: Чогож ви почуваєтеся винні?

О.:?

Др. Волош.: Ви кажете, що ви боялися носити револьвер, бо ви не мали „вафенпаса". А ви належали до УВО. Чи то можна? А чому ви не признались до того на поліції?

О.: Бо я боявся, що мене будуть бити.

Др. Глушк.: Чи ви почуваєтеся до вини, що належали до Української Військової Організації?

О.: Ні.

Міські діти.

Мама веде трохлітну дівчинку вулицею. Зупиняється, побачивши свиню і каже до дитини:

— Марусечко, бачиш, оце є свиня.

— Фе, мамусю... що вона тобі зробила!

МОСКОВСЬКИЙ ХАМ ТА СПЛЮВАЧКА.

Любили Українців Москалі. Усі любили. Тай як було не любити?

Чорні любили за те, що добрі унтера з Українців виходили, а знова червоним хохлики подобалися, що пособляли робити революцію.

А уся „матушка Расея" любила хахла за те, що добре хлібець обробляв та Москаликів годував.

Не треба було „рускому чєлавєку" думати про насущний.

Прийде літо, взяв сокирку в торбинку тай пішов гуляти по українських селах та містах.

Цок-цок — тай „палтіна".

А хахол від сонця до сонця за плугом ходив та скиби відвертав.

Тяжко було двохлемішного плуга закидати, не „полтінами" робота платилася, а гарячим потом та кровю.

Але за те любили Москалі. Любили, ще й прихвалювали український чорнозем, наче на тому чорноземі та само росло.

А прийде Москаль (той, що з сокиркою) на базар приступить до воза „гурцов" купить, спитається за ціну:

— Што? Две капєйкі десяток? Ти што бєлєни аб'єлся, штолі?

Дорого значить по їхньому виходить. А підводячи клене:

— Віш ти, сволоч, абдірала! Цєлую зіму на печке лежит за мої трудавия денежкі!

* * *

Любив всеросійський Хам Україну.

Так, як любить страшна потвора гарну, струнку, повну сили жінку.

Хвалився московський недолюдок Україною, своєю житницею; не журився, що з голоду подохне.

У нього була кольонія. Ніяка інча держава не мала такої кольонії.

Навіть Англія.

* * *

Любив Україну цар, найбільший московський аристократ.

Полюбив її і Горкий: найславніший босяк „необятної" Росії.

А разом любили вони Малоросію за її борщ та ковбасу. Про борщ та ковбасу найбільше знали.

Але Горкий; щоби хоч чимось відріжнитись від старшого брата Миколи Другого, постановив собі Малоросію Україною звати.

Навіть з Коцюбинським зазнайомився.

Три роки знався.

Листи від українського письменника одержував і навіть некрольоґ написав.

А в тому некрольоґу пригадав, як то Коцюбинський любив Україну.

Тай про творчість покійного згадав.

Признавав покійному право українського письменника, а значить і мову українську признавав.

Та то тільки поки його персональний ворог на престолі сидів, а як залізли на московський престол такі ж босяки, як Максим, Україна перетворилася знова в кольонію, як і при Миколі Другому.

* * *

В тому, хамстві і є „величіє рускої душі", яким так гордують Москалі.

Москаль брата рідного вбиває — молиться, а убивши — вериги натягає.

Іван Грозний, сина „заката"-вавши, плакав гірко та гріхи відмоловлював, а Горкий, натаврувавши московського мужика вбивником і хамом, лазить в ногах того-ж мужика та складає йому пісні.

Свій власний афоризм його „величество босяк" старається знищити.

Він може і літати і плазувати.

* * *

Правдивий Москаль Максим Горкий, починаючи зі скуластого азійського, чотирох кутного, мов з корча витесаного облича й кінчаючи „великою рускою душею", що сьогодня служить богові, а на завтра чортові.

Тип рафінований! гордость Росії!

* * *

Горкий ніколи не був щирим до Українців. В некрольозі по Коцюбинськім в липневій книжці 1913 року „Вєсніка Европи" лише між інчим пригадав, що Коцюбинський любив свою Україну, а всю увагу звернув на „человечность". Але він мусів вживати назву Україна, а не Малоросія, бо соціялісти засміялись.

А пізніще, коли „його величеству красному вельможі, а чорному босякови" доручили редагувати „очерки" літератури поодиноких народів, котрі входять в склад СССР, то він совісно взявся до роботи і навіть Віршенів не забув.

А за Українців згадав в передслові, що: мають вийти „очерки" української літератури. Бідний Горкий!

Мусів терпіти, душити в собі справжні почування.

А нарешті не витримав, прорвало.

* * *

На одинацятому році большевицько-московських свобод українське видавництво (большевицьке) запитало славного босяка дозволу на переклад його творів.

І це переповнило чашу терпіння Москалика.

Цього ще бракувало!

„Нема такої мови!"

Зажурилися большевицькі попихачі, носа повісили.

Деж таки! Головний комісар російської літератури і таке говорить.

Але Алексей Максімович знав, що говорив.

Сьогодня можна сказати так, а завтра на відворот.

І коли автор „Челкаша" приїхав в Харків, а його там запитали, як то він міг написати такого листа, спокійно відповів:

— В запальчивості!

І попихачі повірили.

* * *

Прославлений босяк, який розуміється на кольорови італійського неба, ще десять разів повторить свою правдиву думку, а Українці будуть лобизати сліди босяцьких ратиць.

Ще раз наплює Москва своїм попихачам в самісеньку пику, а вони обітруться, тай знов:

— Алексей Максімовіч, довольте! Плюньте ще раз, та з харковинням! А то плюнули, а ми й рукава не запаскудили.

Тоді вся московська братія зачне плювати. І інтеліґенти, і Маяковський — всі, гуртом. Якже не плюнуть, коли просять!

В СССР свобода.

Просячому дай від усього серця, від усієї щирої руської натури.

Гай, Сосюри, „Слюсаренки", просіть! Хай плюють!

Василь Бобрів.

Небіщик ходить.

На Святий Вечір є звичай, що помершим оставляють борщ на столі, а деякі вірять, що душі приходять по смерти їсти. Одна вдова, якої чоловік недавно помер, конче хотіла його побачити. Вона приготовила для нього борщ на Святий Вечір, а сама заховалась.

Десь коло 12 в ночі входить небіщик, сідає за стіл і їсть. Жінка зі страхом його питає:

— То ти, мій Васильку коханий?

— Я.

— А як тобі там на тамтім світі?

— Добре, ліпше як коло тебе було...

— То ти десь у небі?

— Ні, в пеклі.

У редактора.

Редактор календаря пише: Дня 15. мая велика буря.

Малий Стефко: Татусю, прошу не писати на 15. мая буря, бо ми з мамусею умовилися того дня йти до ліса на прогульку.

Др. Остап Грицай (Відень).

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ЯК ПИСЬМЕННИЦЯ

„За ситуаціями".

IV.

Як усі попередні повісти Кобилянської з життя української інтеліґенції, так і повість „За ситуаціями", надрукована вперше в київськім журналі „Українська Хата", (1913—14*), це знову історія молодої дівчини-артистки, що не хоче йти втертими шляхами буденщини, а стремить до чогось висшого, з окола вимріяного собі творчого життя. Скажу при тім зараз, що тут наша письменниця помітно повторюється. Малюнок геройки в цій повісти, пяністки Аґляї-Фелїцітас Федоренко, майже з кожного погляду такий подібний до відомих нам уже малюнків жінок Кобилянської в дотеперішніх оповіданнях, що в цілости він дає нам дуже мало нового. Панна Федоренко вже зверхнім видом своєї особи нагадує і Наталку Верковичівну і Софію Дорошенко і Маню Обринську й котрунебудь з постатей артисток в Кобилянської. Вона тілом виніжена вщерть, з лицем білим-білим, мов без каплі крови. В душевнім зворушенню вона раптом паленіє вогнем або смертельно блідніє, усміх в неї здебільшого кривий, болючий і похожий на плач, а почування виявляється з правила в межах двох крайностей: одчайдушного захоплення або одчайдушної розпуки. Иноді в читача є вражіння, що це не людина з крови й кости, а вдягнений в жіночу шату жмуток перемучених до краю нервів, олицетворена найглибша душа людини, перепоєна вщерть мріями про заземське, словом — ество з другого світа, чуже не тільки людям, але й собі самому. Як Наталка в „Царівній" живе спершу і тільки внутрішнім життям, без подій у властивому значінню цього слова, так про Аґляю-Фелїцітас каже авторка, що „вона без подій і без додатку своїх слів, без акції, далеко ще не артистка". Та: „Сама (вона) поважна, задумчива, зболіла". А на иншім місці: „Вона як той вітер, що не задержується, а все гонить дальше і дальше", та „вона є дуже оригінальна, і в ній ніхто не визнається... Мені здається, вона сама себе не розуміє". В літературній критиці такі типи, які хотять за всяку ціну бути иншими, ніж їх середовище, називають стилізованими, тобто підкрашеними. І треба сказати, що малюнки наших людей в Кобилянської виявляють майже скрізь наклін до такої поетичної стилізації, хоч зза неї чисто життева, позитивна вартість даного людського типу значно обменшується. В моїх дотеперішніх нарисах про повісти Кобилянської я вже зазначував, що тим, так ідеально розмальованим жіночим постаттям, в неї недостає риси **твердої послідовности** в їх боротьбі за право самовизначування свойого життя. Що вони після бадьорого проголошення кличів революційної обнови своєї долі, хитаються і ломляться на дорозі до здійснення своїх ідеалів. А, коли й завершують свої стремління, то не йнакше, ніж сто инших дівчат з їх середовища. А це нам дає право сказати, що голословне наголошування безумовної оригінальности того чи иншого типу у творах Кобилянської лишається здебільшого без фактичних доказів, стверджуючих її, і тому попри всі ефекти чисто зовнішнього характеру, особливо в повторенню, — без переконуючої сили.

Як сказано — вже тасама обставина, що всі ті інтеліґентки-аристократки в Кобилянської подібні до себе трохи не в усьому, не доказує надзвичайної оригінальности їх індивідуальностей в поодиноких подобах. Оттому вже й перша риска в малюнку геройки повісти „За ситуаціями", те чудно біле лице Аґляї-Фелїцітас Федоренко, для критичного читача важне і знаменне не тільки як повторення давніших малюнків в нашої авторки, але й з погляду на свій недосвідчений звязок з духовістю даної постаті. Певна річ, воно дуже поетично, коли перший суджений нашої геройки, москвофіл Андрій, обдаровуючи її китицею білих рож, може сказати до неї: „Ті білі великі рожі... вони такі, як твоє лице без крови". Але полишаючи вже на боці питання про те, чи пересічний жіночий тип України краскою свойого лиця такий білий (в Шевченка, у словах до дівчат, скрізь: „рожевії квіти"), годі не зазначити, що надзвичайна блідість лиця в людини вяжеться здебільшого з фізичною дебелістю в неї, тобто з недостачею фізичного здоровля. І Кобилянська і справді каже у своїх перших словах про Аґляю і її близничку-сестру Ольгу, що вони між тринайцяти дітьми були найздоровіші зпоміж **скрофулічних, з поверховкости гарних** сестер і братів. Значить, мимо того, що Аґляя між хорими дітьми найздоровіша, вона все таки з трійлом нездорової родинної крови в свойому тілі. І ця подробиця тут на мою думку багато важніша для позитивної вартости такого типа, як Аґляя, ніж її прегарне поетичне імя та прегарне своєю білістю лице. Вона являється заздалеґідь вимовною вказівкою на засіб життєвих сил і життевої енерґії в людей з того середовища, з якого виходить Аґляя-Фелїцітас. Як у всіх дотеперішніх повістях, так і тут розмальовує Кобилянська таку рідню, в якій діти родяться оттак на осліп, як Бог дав. В якої нема ні любови ні привязання дітей до батьків, ні батьків до дітей. І де все полишене щасливій судьбі тай щасливому припадкові. Батько Федоренко змальований Кобилянською якимсь чудаком, призначеним згори на те, щоб не грати ніякої ролі в життю своєї родини. „...Колись талановитий технік і рисовник (тепер, як сам собі говорив, вже на „пенсії") ходить по своїм великім саду, босоногий, лиш в шараварах і сорочці, жиє для свого саду, винограду, рубає дрова, працює літом коло сіна.... а від часу до часу зачитується в глибоко-фільософічних ділах (імена фільософів тут пропускаю. — О. Г.) і малює опаленими незручними вже руками олійними красками портрети де-яких своїх дітей або краєвиди. Для нього його діти майже не істнують. Літом жиють чи не цілими днями в саду під голим небом, мов циганята, а зимою збиті в одній кімнатці, щоб прочі гостинні не валялися і він ними так мало цікавиться, як горобцями на даху. — „Десь там пішло одно з другим" — відказує байдужно, як хто з хатніх або знайомих за котрим спитає. „Господь їх знає. Не мені собі ними голову клопотати". Що такий тип нетямучого батька в суті річи схожий на инших батьків, вуйків чи-там опікунів дітей в повістях Кобилянської, це не потрібую зазначувати. І таксамо щодо матери Аґляї, яка своєю поганою захланністю на гроші так і пригадує тип матери — Олесевої — в романі „Через кладку": — „Працьовита й ощадна до хоробливости, вона жалувала дітям красшої поживи і замісць відживлювати їх як найкрасше і дбати про їх дальше здоровля, вона майже фантастично збільшала і розширювала господарство, встаючи на зорях та вештаючися між прислугою мов перший завідатель богзна яких маєтків, ганила її, спорилася з нею, а остаточно запряглася до найтяжшої праці з нею враз... Вдома продавалися господарські здобутки як: набіл, овочі, мід, і т. ин., однак, щоб котре з дітей одержало в час зошит, книжку, або хоч сяку-таку одежину — це було виключене. Все мусілось дітьми зокрема виборюватися, виплакуватися, випрохуватись, оґірченими здержуваними словами-сльозами". — Колиж у хаті були гості, то стара Федоренкова намагалася представляти все в гарних красках і — „говорила неправду", починала „акторувати". Не дивож тому, що діти таких родичів являються нам у своїм пізнішім життю своєрідними душевними каліками, з мінімальним степенем життєздатности, без змоги кермувати доцільно своїм життям та без сили працювати самостійно і послідовно над досягненням свойого ідеалу. Ми бачили вже, як оконечно ломиться ідейна Олена в повісти „Людина", на яких розстаях життя опиняється вкінці Наталка („Царівна"), які калікуваті діти попаді Яхновичевої в оповіданню „Ніоба", і як кінець кінців і такий характерний тип, як Маня Обринська („Через кладку") не всилі без подружного звязку з Олесем остоятися в життю. А критичний погляд на цілість життевої боротьби Аґляї-Фелїцітас навчить нас, що й вона тільки в части відповідає ідеалови несхитної боротьби за життеву самостійність.

(Дальше буде)

*) Крім того окремою книжкою накладом Видавництва „Життя і Мистецтво" (Київ, 1914), а в р. 1927, як IX. том творів Кобилянської, що появилися в Харкові заходами коопер. вид. „Рух". — О. Г.

ЗАГАЛЬНИЙ ЗВІТ ЖЕРТВ

НА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ УКР. НАРОД. СОЮЗА

за липень 1928 р.

Число відділу	Члени	Відділи з каси	З пушок	З підприємств	Не члени	Разом
63	$	$	$ 50.44	$	$	$ 50.00
81	5.00					5.00
116	2.00		2.00			4.00
185	11.00					11.00
271	2.00					2.00
326	2.00		13.81			15.81
385	5.75				25	6.00
	$ 27.75	$	$ 66,25	$	$ 25	$ 94.25

ЗАГАЛЬНЕ ЗІСТАВЛЕННЄ ЖЕРТВ

НА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ УКР. НАРОД. СОЮЗА

по конець липня 1928 року.

Члени У. Н. Союза зложили жертв у липні 1928 ...... $27.75
Дрібні жертви, зібрані до пушок заходами членів У.Н.С. 66.25
Жертва від не члена, прислана відділом У. Н. С. 25
Жертви поза відділами і членами У. Н. Союза 15.00

У липні 1928 р. вплинуло жертв на суму .... $ 109.25
По конець червня 1928 р. проголошено жертв на суму 38,230.97

По конець липня 1928 р. вплинуло жертв на суму ...$38,340.22

Комітет Сиротинця-Захисту У. Н. Союза.

ПОІМЕННИЙ ВИКАЗ ЖЕРТВ

НА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ УКР. НАРОД. СОЮЗА

за липень 1928 р.

ВІДДІЛ 63.

Тов. Сін у Фора Сіти, Па.

Жертви з каси відділу, від членів і з пушок проголошено.
Дісланo жертву із публичної збірки (тег-дей) $50.44
Разом $50.44

ВІДДІЛ 81.

Бр. св. Петра і Павла в Балтімор, Мд.

Жертви з каси відділу і від членів проголошено.
Дісланo від членів $5.00
Разом $5.00
Кондрат Стах $2.00
Скушка Онуфрій 1.00
Скушка Михайло 1.00
Бернадин Йосиф 1.00

ВІДДІЛ 116.

Тов. Вільних Козаків у Трентон, Н. Дж.

Жертви з каси відділу і від членів проголошено.
Дісланo від двох чаенів $2.00
З пушки 2.00
Разом $4.00
Шевців Анна $1.00
Юшкевич Йосиф 1.00

ВІДДІЛ 185.

Бр. св. Василія в Мейфілд, Па.

Жертви з каси відділу, від членів, від не членів і з пушки проголошено.
Дісланo від членів $11.00
Разом $11.00
Попович Петро $2.00
Проданин Антін 2.00
Проданин Ксеня 1.00
Змисьний Михайло 1.00
Наугольник Михайло 1.00
Романишин Михайло 1.00
Дорош Константин 1.00
Шлянта Микола 1.00
Тевех Іван 1.00

ВІДДІЛ 271.

Тов. ім. Івана Франка в Елмайра, Н. Й.

Жертви з каси відділу, від членів, від не членів і з представлення проголошено.
Дісланo від двох членів $2.00
Разом $2.00
Левуш Григорій $1.00
Юськів Константин 1.00

ВІДДІЛ 326.

Бр. св. Ів. Хрестителя в Авока, Па.

Жертви з каси відділу і від членів проголошено.
Дісланo жертву від члена ...... $ 2.00
За збірки по домах 13.81
Разом $15.81
Сеньків Стефан $2.00

ВІДДІЛ 385.

Тов. Запорожська Січ в Мінеаполіс, Мінн.

Жертва з каси відділу .... $——
Жертви від членів, від не члена і з представлення проголошено.
Дісланo від части членів $5.75
Запорожан Микола (не член) жертвував 25
Разом $6.00
Менюк Ілько $1.00
Сопотюк Василь 1.00
Козак Олекса 1.00
Сирота Володимир 1.00
Гунчак Микола 50
Гілецький Теодор 50
Віцентий Матвій 50
Кучинський Микола 25

ШИКАГО, ІЛЛ.

На українськім протестаційнім вічу 24. червня 1928 р. зібрано до пушок (гроші надіслав п. С. Мусійчук) $15.00

На концерті.

— Що то за пані співає так фальшиво?

— То моя жінка, прошу пана.

— Я перепрашаю, я хотів лише сказати, що ця пані, що їй акомпаніює, то не розуміється ні трохи ні на співі ні на музиці.

— Акомпаніює їй моя сестра.

РОЗВЯЗКА.

Дехто каже, що на образі, про який тут мова, були намальовані молоді зайчики, яких здоганяв лис. Одначе люди, що знали ближче Берстерне Берсона*), впевняють, що на образі був представлений потопаючий корабель.

Чи то були молоденькі зайчики, чи потопаючий корабель — одно є певне в тій цілій історії: мягке Берсонове серце.

Берсонові прийшлося переночувати у невеличкім готелі в Гарцу (в Німеччині). Дістав старомодну кімнатку, дуже приемну... лише одно... одно! На стіні висів образ-мідерит — на якому було представлено, як корабель потопає на морі! Берсон, якого зараз при вході вразив цей страшний образ у його чутке серце, постановив не приглядатися йому ближче. Та вже по хвилі тягло його щось непереможно до образа. Поет навіть наложив окуляри. І щойно тепер бачив дуже виразно, аж занадто виразно жахливі сцени, яких краще волів би був не бачити.

Боролися там потопаючі за останнє місце в рятунковому човні... там останками сил мати намагалася вдержати свою дитинку понад поверхнею води... а тут, тут плавав бідний покинутий пес, що потопаючи розняв морду, щоби висказати гавканням свої страшні муки.

Схвильований відложив Берсон окуляри. Одначе привид потопаючих не хотів покинути його. Не міг заснути. Кидався неспокійно на всі боки. Нещасна мати... потопаючий пес... мила дитинка...

Нараз прийшла йому думка. Він устав, засвітив свічку, підійшов до образу та написав на долішньому березі запачкового мухами мідериту: „Одначе всі врятувалися!" Потім поклався знову спати і спав спокійно до ранку.

*) Бернстерне Бернсон, славний норвеський письменник, знаний для нас також із того, що перед війною виступив у світовій пресі з голосним обвинуваченням Поляків, зате, що переслідують Українців.

Взірцевий хлопець.

Мій син не курить, не пе, не ходить ночами.

— Щасливий батько! Скільки-ж літ має ваш син?

— Пять!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

СКРЕНТОН, ПА.

Нарід далі протестує.

Дня 5. серпня відбулося в нашій громаді протестаційне віче проти засуду на смерть невинних українських студентів Атаманчука і Вербицького.

День був зливний, але не адивлячись на те, народу зійшлося поважне число.

Віче отворив гром. Яцун, вказуючи на ціль сегоднішного зібрання. На секретарів покликано громадян: М. Ґлуха і д. Свінціцького.

Першим бесідником був гр. М. Шустакевич, редактор „Нового Життя" з Олифанту. Бесідник представив ясно як на долоні теперішне безвихідне положення нашого народу під Польщею, яке уважає тільки продовженнем того вікового ярма, яке наш нарід переніс за довгий час польської неволі. Сегодня наш нарід під Польщею позбавлений шкіл і можности культурного розвитку, а селянин варстату праці. Нема дива, що з народу виходять такі герої як ті, що вчинили напад на шкільного куратора Собінського і забили ката української школи в Галичині, бо за його урядовання українська школа перестала там майже істнувати. Ми мусимо протестувати проти польського самосуду перед цілим світом, щоби на тлі смертного засуду двох невинних українських студентів виказати перед світом польську самоволю, а з нею і те пекло, в якім карається наш нарід. Бесідника нагородили присутні густими оплесками на знак згоди з його словами.

Другим бесідником був др. Клодницький, котрий запрошений комітетом прибув на те віче з Филаделфії. Бесідник навязав до того нещасного положення, про яке розповідав ред. Шустакевич і подав, що дійсна, жива людина не може з приводу тих нещасть і наших невдач падати на дусі. Антанта могла нас віддати Польщі, але не можемо ми самі себе їй віддати. Нам треба йти тою дорогою, яку вказали нам наші національні ґенії Шевченко і Франко, що через ціле своє життя лупали скалу темноти й заскорузлости і мостили нам шлях до поступу і волі. Не спускаймося на тих, що кажуть: сидіть хлопи тихо, а то вже другі голови вирішать українську державу. Покиньмо ті науки, що покірне теля дві корови ссе, що той спасен, хто терпен, бо будемо й далі ходити в ярмі, як наші батьки ходили, що таких наук слухали. Ми маємо вражою кровю волю окупити. Так казав наш пророк Шевченко і тою орогою ми повинні йти. Ніхто даремно не дістав волі і своєї держави. І ми мусимо свою державу окупити жертвою крови. І її окуплюють ті герої, котрих саме ще й тепер Ляхи на нашій землі судять, котрих кидають в тюрми і карають смертю.

Правда, це болюче, що в такій хвилі ми в Америці мусимо витрачати час на такі справи як боротьба з еписконами за народне добро. Але що робити, годіж дарувати міліони людської кервавиці.

Бесідник закінчив промову з вірою в побіду правди і Одної Соборної Української Держави.

Після промови д-ра Клодницького, п. Шустакевич відчитав резолюції, які присутні прийняли одноголосно. Та тут забрав голос „оборонець" Батюк з „Народної Волі" і, як пристало на „оборонця", накинувся на „Свободу" та „Обєднання". Але вічовики в один голос крикнули: „Ганьба оборонцям, зрадникам українського народу! Геть з ними!" — так і п. Батюк змушений був мовчати. Помявши трохи в руках капелюха, попхався геть із галі. Віче закінчилося співом „Не пора...".

Тут же на вічу зложили на оборону невинно засуджених слідуючі: М. Ґлух, Д. Яцун по $5.00; І. Цізлак, М. Чупрун по $2.00; О. Костик, І. Пиличка, Г. Трач, М. Ковдик, В. Маков, А. Грабик, П. Черняк, Ю. Федів, І. Ардан, М. Пелех, О. Білевич, М. Гнатів, М. Сенчук, Г. Роман, К. Моштук, Н. Носільник, Т. Саранчук, Д. Мацьків, А. Гловач, В. Стельмах, Анна Китяга, Анна Стельмах, Т. Урманець, Т. Николишак, М. Пилько, Н. Бучопа, М. Тельовський, Т. Меліш, З. Баранич, Н. Стадницький, І. Чупрун, І. Сербан, І. Томан, Анна Урманець, Й. Кориташ, К. Вишньовський, А. Цьомко, Н. Селян, Ю. Ковлак, П. Дзенюх по $1.00; дрібними датками $29.00. — Разом $83.00, з яких $53.00 видатку на віче, а решту $30.00 вислано до Обєднання на оборону невинно засуджених.

М. Ґлух,
Д. Свінціцький, секретарі.
З Укр. Життя в Америці.

МЕТОДА ВОРОНОВА ЗНАНА БУЛА ВЖЕ В СТАРИНУ.

Спосіб відмолоджування людей перещеплюванням желез, так як тепер це робить лікар Воронов, знали вже в найдавнішу старину східні народи. У недавно відчитанім египетськім папірусі є описаний хірургічний спосіб операції, яку переведено на архижрецеві бога Амона-Ра. Єгипетський лікар ужив до відмолодження 100-літнього старця желез молодого невільника. Успіх був дуже добрий. Жрець відзискав фізичну силу. На сліди операції натрафили орієнтальні вчені вже богато літ тому. Знали таку операцію індійські лікарі, а від них навчилися Араби, що в старину були славними медиками. Зчасом ця тайна відмолоджування загинула, скривана завистно старинними лікарями. Медичні латинські тексти вказують, що в старину в Римі переводжено операції відмолодження.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

LITTLE JULIUS SNEEZER — BY BAKER

BOO-HOO! BOO-HOO!
WHAT SEEMS TO BE ALL THE TROUBLE YOUNG MAN?
I CANT GO HOME UNLESS I HAVE A SPAT!
H-M—THATS STRANGE!
GEE—WHAT I'D GIVE IF I ONLY HAD ANOTHER SPAT!
YOU SHOULD NOT THINK OF QUARRELING, YOUNG MAN!
WHO'S TALKIN' ABOUT QUARRELING? CANT YA SEE I NEED ANOTHER SPAT!